

(H)erken krimp en doe iets!

AUTEUR Mark Verhijde

Krimp is in als nieuwe trend in het ruimtelijk en sociaal-economisch vakgebied en een dankbaar onderwerp voor onderzoek. Het gaat dan over de demografische veranderingen, maar ook over de gevolgen voor de woningmarkt, de voorzieningen, de sociale structuren en de economische kracht van krimpgebieden. De complexe en integrale samenhang van deze factoren, vaak per regio of stad verschillend, maakt het lastig om een goed inzicht te krijgen. Hoe herken je krimp? En wat moet je doen als overheid, woningcorporatie of huiseigenaar? Daarom ben ik erg blij met de recente bijdrage van Koen Elzerman. Hij schreef een voortreffelijke master thesis over de vraag wat te doen met krimp.

Zijn thesis valt grofweg in drie delen uiteen. (1) Een breed opgezet literatuuronderzoek laat zien dat krimp van alle tijden is en dat we kunnen leren van voorbeelden en situaties uit andere landen en andere perioden. Het vraagt wel een andere kijk op demografische veranderingen en een actievere aanpak. (2) Op basis van de typologie uit de literatuur stelt hij een conceptueel model voor ter beschrijving van de werkelijkheid in gebieden met krimp, inclusief mogelijke sturingsopties. (3) Vervolgens toetst hij het model aan de hand van de casus Parkstad Limburg en maakt duidelijk hoe de regio ervoor staat, maar ook wat anders en beter had gekund de afgelopen tien tot vijftien jaar. Elzerman betoogt dat de huidige en toekomstige krimp in Parkstad Limburg vooral veroorzaakt wordt door demografische ontwikkelingen en niet zozeer door economische factoren. Daar is wel wat op aan te merken, lijkt mij. Het verdwijnen van de economische pijler van de mijnbouw, inclusief diverse gerelateerde economische activiteiten heeft ervoor gezorgd dat de dorpen en steden in Parkstad de afgelopen jaren een bijzonder hoge werkloosheid kenden. Een situatie die op dit moment nog steeds speelt, zoals de businesscase Hoensbroek of de MSP-wijk in Heerlen laten zien. Dalende geboortecijfers en vergrijzing als autonome demografische ontwikkelingen worden extra urgent in Parkstad, juist omdat er de afgelopen jaren een continue emigratie van de actieve bevolking heeft plaatsgevonden en nog steeds plaats vindt. Dan is het niet opmerkelijk dat een stad als Weert in 2010 profiteert van de instroom van mensen uit Zuid-Limburg, als "laatste Limburgse gemeente" net ten zuiden van het economisch sterke Noord-Brabant. Economie is ook op een andere manier een belangrijke krimpdrager. Het is Parkstad tot nog toe niet gelukt een economisch alternatief te vinden om de uitstroom van inwoners tegen te gaan. Het Limburgse landschap is aantrekkelijk voor bezoekers maar heeft in 2010 niet tot een grote economische impuls geleid, bijvoorbeeld in de recreatieve en toeristische sector. Daarnaast zijn er ook kansen voor een zorgeco-

mie, deels geënt op de vergrijzing in Parkstad zelf, deels als Unique Selling Point (USP) voor het aantrekken van de zilveren golf, de senioren en 55-plussers. Ook dat levert kansen op meer economische activiteiten, meer werk en betere scholing en opleiding voor de inwoners van Parkstad.

Bij de bespreking van de gevolgen van krimp benadrukt Elzerman terecht dat niet alleen de gebruikelijke partijen zoals gemeenten, woningcorporaties en ondernemers betrokken zijn, maar vooral de inwoners, de huizenbezitters, en degenen die niet weg kunnen vanwege sociaal-maatschappelijke en financiële redenen. Het maatschappelijk debat over krimp en de gevolgen voor de samenleving in Parkstad is – voorzover Elzerman kan constateren – dan ook nauwelijks aanwezig. Krimp is nu een issue van de professionele partijen, niet van de mensen zelf. Dat het ook anders kan, blijkt uit het voorbeeld van Zeeland, waarbij het jammer is dat dit niet verder uitgewerkt wordt. Pijnlijk wordt het als Elzerman aangeeft dat pas in 2006 een meer uniforme reactie van bestuurders en andere professionals te ontdekken is, terwijl de eerste signalen voor de dan toekomstige krimpsituatie al rond 1996 vastgesteld waren. Het gaat dan niet alleen om het erkennen van krimp, maar vooral het herkennen van de demografische situatie en trends. Het accepteren dat de regio niet groeit maar krimpt, is iets dat steeds vaker benadrukt wordt. Dat een dergelijk proces van verliesverwerking en acceptatie een benadering op basis van feiten en cijfers klaarblijkelijk in de weg staat, lijkt ook logisch. Elzerman ziet gelukkig voldoende leerpunten zodat de casus Parkstad Limburg procesmatig en inhoudelijk waarde heeft voor diverse andere krimpgebieden. Urgentie, samenhang aanbrengen, analyse en maatregelen echt met elkaar delen en vooral de samenleving zelf in beweging krijgen, dat zijn aspecten die in krimpgebieden van belang zijn.

Koen Elzerman (2010) A future with shrinkage. What is a suitable response to shrinkage? Master Thesis, University of Amsterdam, Faculty of Social and Behavioural Sciences.

Mark Verhijde (mark.verhijde@gmail.com) is zelfstandig ondernemer en is ondermeer werkzaam als adviseur stedelijke ontwikkeling.